

Učiteljska mizerija je samo pars pro toto, je samo poljubni, slučajno vzeti zgled vse naše kulturne in politične mizerije. Vsak gospodar propade, ki ne dela letnih računov. Samo naša veleslavna javnost noče nič vedeti o politični in kulturni bilanci zadnjih let, ali smo v narodnem napredku aktivni ali pasivni? Životarimo kaotično življenje, ni nobene skupnosti, ni vseobsežne organizacije, ni železne, brezobzirne discipline: vsak dela po svoji glavi in po svoje zapravlja narodni kapital. Politična in kulturna anarhija, da ni hujše mogoče! Zanimivo delo bi bilo, enkrat naše narodno življenje analizirati in kritikovati. Po tej anarhiji trpe vsi stanovci, ves narod.

Živimo v težkem, sesedenem, gnilem in okuženem zraku. Zdravega preprihanja in vetra je treba! Način narodnega življenja, javno naziranje in čuvstvovanje, ves duh časa se mora premeniti in prisposobiti novim, lepšim smotrom. Ali nam je že kdo napisal knjigo o slovenskem problemu? In slovenski problem ekzistira ter vprašuje, kaj je historična naloga slovenstva, kako stališče zavzemajo Slovenci napram slovanskim bratom, geografskim sosedom? Zlasti, katero vlogo nam je odkazala priroda v svetovnem prometu in gospodarstvu, kakor posnemamo iz svojega značaja, zgodovine, zemljepisne leže in svetovne politične konstelacije? Naša politična modrost ne sega preko plota domačega gnojišča. Kaka lokalna neumnost se napihne in zakvasi v veliko politično afero, tako se slepari javno zanimanje in obrača v napačni tir. Duh našega časa: cinicizem, kvietizem, apatija, samopašni solipsizem, alkoholizem. Posebno cinizem je tista pošast, ki ima že svojo šolo v literaturi in vsako pametno misel in dejanje že v kali onemogoči s tem, da jo podlo osmeši in hudobno zasumniči.

Omenil sem že gori, da imamo dva glavna tipa historičnih značajev, da tišči in duši kakor mora živo, nemirno slovensko kri bajka o miroljubnih Slovanih. Bajka o miroljubnih Slovanih je najpodlejša laž in najnesramnejša falzifikacija zgodovine, in to laž moramo izbičati iz lenih misli množice ter vrniti slovenski krvi nje svobodo in pravico. S tem nikakor ne pozivljem, da vzgajajmo narod v duhu macedonskih komitašev, v duhu bombe, mine in dinamita. Odločno moramo pobijati tisto malo strujo, ki sili nekje na dan, in odločno zavrniti tistega političnega prijatelja, ki je zadnjič ironiziral: »Ha, Slovenci, ha, to bodi narod in še besede »političen umor« ne pozna? . . . Tak narod, Bog se ga usmili; requiescat in pace!« V kali moramo zadušiti take misli, ki bi utegnile naš narod samo upropastiti. Da, tudi Slovani so bojeviti in krvoločni in — tega nas ni treba biti prav nič sram! — a samo takrat, kadar se napadeni branijo, zakaj Slovan je defenzivna natura. O tem priča slovanska historija, literatura, znanstvo in filozofija. Slovanski učenjak knez Peter Kropotkin pobija Darwinov »boj za obstanek« kakor umetno, izmišljeno, od močnega slabemu vsiljeno frazo. Rus Kropotkin dokazuje, da ne vlada v prirodi »boj za obstanek«, ampak princip medsebojne pomoči. Res, tako vidi v prirodi samo pošteno, neskajeno slovansko oko, tako čuti samo gorko in usmiljeno slovansko srce. Darzwinizem se maje in podira na vsi črti. Spominjam se, kako me je pred leti zavrnil starejši prijatelj, ko sem z mladeniško navdušenostjo branil Darwina: »Beži, beži, Darwin je navaden političen spekulant; fraze »boj za obstanek« ni iznašel Darwin, marveč pregrešni, razbojniški angleški politiki. Mi potrebujemo frazo »boj za obstanek«, da upravičeno zatremo male narode, ti

glej, da frazo znanstveno utemeljiš in ji podeliš najvišjo sankcijo prirode!« — Bledi in gasne tudi Darwinova ideja razvoja, da se razvijajo živali druga iz druge polagoma, s prehodi. Botaničar de Vries uči nasprotno, da se plemena in vrste ne razvijajo, ampak skokoma nastajajo brez prehodov. De Vries je objavil to idejo šele pred tremi leti in jo imenuje mutacionizem; boljša bi bila beseda katastrofizem. Katastrofizem je hipno, skočno izpreminjanje in nastajanje in pripadajoča teorija, katastrofa je taka hipna, nepričakovana izprememba. Katastrofizem uči tudi ruski botaničar Sergej J. Koršinski in francoski biokemičar Armand Gautier. Vse se vrši katastrofalno! Katastrofizem navdaja trpeče, zatirane mase z novim upom in pogumom: morda nam prinese katastrofa ene noči več nego prirodni počasni razvoj stoletij! S posebnim veseljem navajajo frazo »boj za obstanek« sovražniki Slovanov, posebno Pangermani. In vedno iščejo novih teorij in hipotez, da potolažijo očitajočo vest. Tak novi uk je tudi takozvana »teorija ras« (Racentheorie), ki jo je postavil klerikalni francoski grof Gobineau in jo sedaj mastno eksploataira v pangermanske namene Nemeč Chamberlain. Na podlagi te plemenske teorije je proglasil Germane za »Edelrace, Herrenvolk«, ki ima od prirode nalogo, kulturno misijo, Slovanom in drugim narodom vsiliti svojo kulturo in jih germanizirati. A vsaka strast zaslepi človeka. Plemenska teorija uči, da tvori bistvo plemena kri, ne jezik ali drugi znaki; plemenska teorija je dvorezen meč v nemških rokah in daje slovanskim politikom imenitno orožje v roke in jim nalaga dolžnost, da rešijo germanizirane brate. Torej revindikacija na vsi črti. Naše pahodnje politično geslo: revindikacija!

Še mnogo novega, svežega bi vam imel pisati dragi g. urednik, pa za danes bodi dovolj! S prirojenim, že tolikrat plemenito osvedočenim idealizmom in značajem vztrajajte na sedanjih poti; ta pot je edino prava in samo ona privede Vas in Vaše nezasluženo trpeče tovariše do onega uspeha, ki ga Vam vsi Slovenci želimo v interesu narodne vzgoje: Vsi želimo in se trudimo, da se magari katastrofalno izpremeni stari latinski rek v novo, prikupno obliko: Kogar ljubijo bogovi, ga napravijo učiteljem!

Iskreno Vas pozdravljam in ostajam vedno vdani

dr. Peter Asasinčič.

V Celju, koncem septembra 1904.

Zborovanja „Saveza hrv. učiteljskih društava“.

(Dalje.)

Ako pogledamo imenike, tedaj vidimo, da vkljub vsi opreznosti in strogosti imamo še vedno dosti šolskih zamud. Ko bi uvedli nerazdeljen čas poučevanja, bi bil poset šole rednejši. Mogli bi namreč lažje odstraniti one vzroke, ki so izven šole in otrok. Tako bi n. pr. roditelji rajši pošiljali otroke v šolo, ker bi popoldne lahko otroke uporabljali pri delu. Na Nemškem so v več krajih vprašali starše, ali jim je nerazdeljen ali razdeljen čas poučevanja ljubši. Ko so n. pr. v Dortmundu vprašali delavce, pa jih je 95% bilo za nerazdeljen čas pouka.

V Križevcih (bivališče govornikovo) je šolski odbor sklenil z večino glasov, da se uvede nerazdeljen čas pouče-

vanja. Seljaki v Šestinah se jako veselijo nerazdeljenega časa pouka.

Če bi več prebivalcev povprašali, bi dobili gotovo mnogo pristašev. Tudi otroci sami bi rajši pohajali šolo, ko bi se uvedel nerazdeljen šolski čas. Jaz sem v Križevcih vprašal odraslejšo deco, ali bi hoteli v šolo hoditi samo zjutraj ali tako kakor dosedaj, pa so vsi bili za nerazdeljen čas pouka. Istina, da jaz temu argumentu ne dajem nikake večje vrednosti; ker če bi otroke vprašali, ali vobče hočejo ali nočejo iti v šolo, bi bila večina sigurno zato, da ne gre v šolo. Ali vendar se ta dispozicija dece ne sme povsem pustiti v nemar. Deca bi se rajša učila, in to je mnogo. Taki- sto bi učitelj rajši delal.

Ako bi bil pa vkljub vsemu temu poset šole slab, bi oblast lažje mogla uporabljati prisilne razmere, ker bi ne bilo toliko izpričavanj. Seveda bi tudi takrat bilo nekaj izostajanj. Pa ta so nekako nujna. Brez ozira na druge prilike imajo nekateri izostanki — kakor n. pr. v mesecih sušcu in travnu — svoje vzroke v sami deci ali v prirodi. Dr. Zirngast je izpraševal na gotenburški mestni šoli deset let izostanke dece iz šole. Za vsak mesec je naredil krivuljo, ki prikazuje kretanje absencije. Največ otrok je izostajalo v dobi sušca in travna. To izostajanje tolmači dr. Zirngast s pridobivanjem teže in višočine otrok, kakor tudi s klimatičnimi razmerami, ki naravno v tej dobi v vsi srednji Evropi najbolj nepovoljno vplivajo na človeka.

Odstranivši take fluktuacije, bi bile razmere na vsak način boljše, a z ozirom na to, ker bi broj učnih ur bil tisti, bi bil uspeh večji.

Socijalne koristi nerazdeljenega časa pouka so tudi velike. Povsod opazujemo pomanjkanje delavnih sil. Ni dvoma, da je šola narodu veliko breme. Kdor je bil na kmetih ali tudi v mestu ob času šolskega popisovanja, ta je opazil, kako se roditelji krčevito bore, da se jim otroci pred zakonito šolsko dobo ne vpišejo ali da se jim ne vzame po dva ali več otrok obenem v šolo.

Mi moramo narodu iti povsod na roko, a osobito glede šole. Zakaj bi pa ne olajšali roditeljem šolanja, ako ni to na škodo pouku samemu, oziroma ni protivno zakonu in naredbam? Ni dvoma, da bi z nerazdeljenim časom pouka staršem mnogo pomogli. Mi učitelji živimo v jako slabih materialnih razmerah. Ne znam, ali nam hočejo kmalu od pomoči. Sicer gre danes deputacija h gospodoma Šumano- viću in Paviću, pa hočemo videti, ali bomo danes na ban- ketu tečno jedli! (Veselost.)

Če hočemo tedaj dostojno živeti, ako hočemo svojo deco boljše oskrbeti, nego smo preskrbljeni mi, tedaj se je nam baviti s privatnimi posli. Tako vidimo, da se mnogi naših kolegov intenzivno bavijo z gospodarstvom, orglanjem, čebelorejo, pisanjem itd. Vsi mestni učitelji pa znajo, kako je težavno delo na rokodelski šoli. Pa tudi kako te nagrade v počitnicah manjka. Mi moramo nadalje stati na nivoju modernega stanja našega poklica. Pedagogika ni okamenina. Vsak dan se razvija. Nove ideje, nove struje prodirajo bolj in bolj. Če pa ne bomo sledili glavnejšim pojavom svoje znanosti, zaostanemo kmalu. Uverjen sem, da oni učitelj, ki pazljivo ne čita »Napredka« (seveda pri nas Slovencih »Popotnika« in »Učit. Tovariša«) ne more biti napreden. A kje je pa drugo? No, roko na srce, ali se pa more učitelj zraven sedanjega poučevanja intenzivneje baviti s svojo literaturo? — Do četrte ure traja šola. Potem pridejo na vrsto zvezki za naloge, risanke, pisanke itd. Vse to mota biti v največjem

redu, ker je zlo, ako gospod nadzornik najde, da katera črka ni pravilno popravljena. (Veselost.) Vobče je dandanes nadzornik — volens nolens — mnogim učiteljem pravi »Hannibal ante portas.« A zakaj imajo učitelji toliko respekt pred svojim nadzornikom? Zakaj? Zato, ker v sedanjih razmerah težko doženo, da izvrše vse ono, kar se jim nalaga.

A kako naj tedaj spremlja razvitek svoje stroke, kako naj se dalje izobražuje? Uvede naj se pa nerazdeljen čas poučevanja, potem se, mislim, pridobi več časa za delo!

(Dalje.)

Klerikalizem in mi.

(Dalje.)

Med ljudstvo so zasejali sovraštvo in srd, kakršnega ne pomni sedanji rod. Namesto da bi blažili strasti, jih še negujejo in podpihujejo in izrabljajo v strankarske namene. Da pri tem trpi tudi vzgoja, je umevno; saj je znano, da se že šolski otroci pitajo z liberalci in klerikalci. Boj je zanešen med vse sloje, med stare in mlade ljudi, med moške in ženske, in ta boj vedno raste. Zato pogine vse, kar diči človeka: ljubezen, prijateljstvo, požrtvovalnost, dobrotljivost in vljudnost. — Za svete inkvizicije je klerikalizem — v znamenje vere — nasprotnike sežigal in mučil telesno; no sedaj jih takisto zasleduje, muči, po časnikih križa in moralično ugonablja. In vse to se dela pod pretvezo, da gre za vero. Ali bodo vero s takimi sredstvi ucepili in utrdili? Z lažjo, obrekovanjem, preganjanjem, s častikrajo, s sovraštvom in srdom? S tem jo le preganjajo in uničujejo. Jasno je ko beli dan, da gre za gospodarstvo za klerikalizem. A jasno je tudi, da je klerikalizem prokletstvo za človeštvo, da uniči vse dobro v človeku, da napravi iz blagega človeka brezsrčnega fanatika, ki v svojem fanatizmu ne pozna ne staršev ne sorodnikov ne prijateljev ne znancev.

Prosim pa cenjene bralce, da naj ne zamenjajo vernega kristjana s klerikalcem. Veren kristjan je lahko naprednjega mišljenja, a tudi neveren ali bolj maloveren kristjan je lahko klerikalec. — Klerikalizem nima z vero ničesar opraviti, četudi se nanjo opirajo klerikalci. Klerikalizmu je vera sredstvo ne smoter, navadno orodje. Umevno je torej, zakaj ima klerikalizem toliko nasprotnikov. Klerikalci sicer trdijo, da je boj, ki ga sedaj bijejo skoro po vsi Evropi proti klerikalizmu, boj proti veri, proti krščanstvu, boj ki so ga uprizorili framazoni raznih držav, da uničijo krščanstvo, da poberejo cerkveno imetje itd. To je laž, namenjena onim, ki ne poznajo razmer, onim, ki slepo verujejo sladkim besedam laži-apostolov. Klerikalci iščejo povsod vzrokov za ta boj, le v klerikalizmu ne. Boja niso povzročili drugi nego klerikalci sami. Klerikalizem ni imel nikdar pravice do obstanka, klerikalizem je nekaj nenaravnega, nezdravega, nekaj, kar nasprotuje človeštvu, njegovi prosveti in svobodi. Nasprotnike si je vzgojil sam, ti so njegovo delo. Sploh pa niso ti nasprotniki od danes, ne, stari so že na stotine let; s porodom klerikalizma so se porodili tudi njegovi sovražniki, to priča vsa zgodovina, cerkvena in posvetna.

Odkar so si papeži prisvajali oblast deliti zemljo, razpečavati krone in dežele, od takrat je klerikalizem. On je torej sad preteklih stoletij, a ta sad se je usmradi, njegov smrad okuža svet in človeštvo, in zato se mu upira svet. Proti klerikalizmu se pa niso bojevali in se ne bojujejo le